

Eventjes over een inmiddels al jong belegen koe in de sloot: onlangs hebben we op Schaaksite.nl kennis kunnen nemen van een kleine controverse tussen Hans Ree en Wim Westerveld. Het ging over een stuk van Ree in de NRC, een (soort van) necrologie van Jonathan Penrose. Zou onze GM "sluw" plagiaat hebben gepleegd op een stuk van Wim? Laten we eens kijken. Het is een niet al te wilde stelling dat alle necrologieën over een en dezelfde persoon veel overeenkomsten zullen vertonen. Het zal steeds gaan over datgene wat echt opvallend is aan het publieke leven, het leefmilieu en de prestaties van de betreurde. Er zal zelden vermeld worden dat deze verzot was op spruitjes, op voetballen of kijken naar Youtube filmpjes, tenzij zulke zaken in diens *publieke* leven een serieuze rol hebben gespeeld. Bij Simen Agdestein zullen t.z.t. zowel voetballen als schaken genoemd worden -een zekerheidje. Bij zijn landgenoot Magnus Carlsen zullen de voetbalactiviteiten diens necrologie vast niet halen.

In "The Oxford book of Modern Science Writing" van Richard Dawkins uit 2008 staat een stuk proza van Roger Penrose. Jawel, familie van Jonathan. Het stuk wordt door Dawkins als volgt ingeleid: "Sir Roger Penrose belongs to a family of enormous talent, bristling with world-class scientists, mathematicians and chess masters...." (Hoe was dat spreekwoord ook alweer? Juist ja, de duivel schijnt altijd op één hoop.) Te bijzonder om niet te vermelden, die vele uitzonderlijk getalenteerde lieden in de familie Penrose, van wie de Nobelprijswinnaar Sir Roger duidelijk een van de 'star performers' is. Jonathan was tussen al dit 'geweld' misschien een relatief mindere god. Trouwens, als er ooit necrologieën over deze Sir Roger geschreven worden – en dat gaat honderd procent zeker gebeuren – dan zal zijn boek "The Emperor's New Mind" vast genoemd worden, ook weer zo'n zekerheidje. Daar kan geen necroloog omheen, omdat dit magistrale werk een belangrijk filosofisch vraagstuk diepgravend en origineel behandelt. Sommige necrologieën zijn gruwelijk voorspelbaar.

Terzijde: necrologieën, ik heb er wat mee. En met overlijdensberichten. Elke zaterdag spel ik de NRC op dit punt. Morbide wellicht, maar af en toe treurig informatief. Ik heb tot nu toe nog geen bekende schakers zien langskomen, maar ik blijf op de uitkijk. Wel ex-collega's bij een grote olieclub die in de kracht van hun leven vertrokken bleken en ex-klasgenoten die stuitend jong waren overleden. Maar afgelopen jaar was er sprake van een waarlijk schitterend toeval, als ik het zo mag formuleren. Bij de familieberichten van 29/30 mei 2021 stonden ze gebroederlijk naast elkaar vermeld: Jan Borgman, emeritus-hoogleraar Astronomische Observatietechnieken annex bestuurder aan de RUG en Cornelis de Jager, emeritus-hoogleraar astrofysica aan de (R)UU. Beiden kanonnen in hun stiel, een dag na elkaar overleden. En ik kende de heren ook nog eens van nabij. Hoe vaak zul je een dergelijke samenloop van omstandigheden tegenkomen?

Maar ik dwaal af, eventjes terug naar de kern. Wat zou er nu precies geplagieerd zijn? De badinerende kwalificatie van Jonathan Penrose als 'onderpresteerder' misschien? Maar zo onbekend is die helemaal niet: ik heb die al lang geleden gehoord, waarschijnlijk in de tijd dat ik dagelijks met Angelsaksische collega's te maken had. Mogelijk heeft de betreurde die kwalificatie hoogst persoonlijk in het leven geroepen; zelfspot is Engelsen niet vreemd als ik op mijn ervaring mag afgaan. Hoe dat ook zij, de genoemde kwalificatie heeft in bepaalde kringen al langer rondgezongen. Hans Ree zou er ook al bekend mee kunnen zijn geweest. Het gebruik ervan in een necrologie heeft wel wat, mits de context duidelijk is. En wat zou er nog verder van Wims artikel overgeschreven zijn? Nee, ik heb het sluwe plagiaat niet kunnen ontdekken.